

מהורסקופ לאמונה: יש מזל לישראל?

Category: במדבר, מטות, מסעי

התורה מכירה בקיומה של אסטרולוגיה, אבל בעוד שהאסטרולוגיה עשויה לחזות אירועים מסוימים, ליהודי יש הכוח להתעלות מעל מגבלות הטבע והמזלות, ולהשפיע על גורלו באמצעות מעשים טובים ואמונה חזקה.

מה התורה אומרת על אסטרולוגיה?

איימי טריפ, ה'אסטרולוגית הוויראלית של האינטרנט', ניבאה את מועד פרישתו של נשיא ארה"ב מהמרוץ לנשיאות. ב-11 ביולי היא פרסמה שאם הוא ייאלץ לפרוש זה יהיה ב-21 ליולי, ואכן בדיוק באותו יום הוא הודיע על החלטתו לפרוש. עוד לפני כן, כבר בשנת 2020 היא צפתה שסגנית הנשיא תתמודד לנשיאות בשנת 2024 ולמרות כל זאת היא צופה שבסופו של דבר דווקא המועמד הרפובליקני יזכה בבחירות.

נשאלת השאלה, מה התורה אומרת על אסטרולוגיה, האם אכן אנחנו מאמינים בזה? מצד אחד אנו רואים שהתלמוד מתייחס לאסטרולוגיה ברצינות. הנה משהו שנוגע לימים אלו: אנו עומדים בימי "בין המצרים", אלו שלושת השבועות שבין שבעה עשר בתמוז ותשעה באב שאז מתאבלים על חורבן בית המקדש. הגמרא אומרת: "כל אחד מישראל שיש לו דין עם נכרי ישתמט ממנו בחודש אב, משום רוע מזלם של ישראל בחודש אב, וישתדל שיצא הדין בחודש אדר משום שאז מזלם של ישראל טוב מאוד" (תענית כט, ב). רואים מכאן שהתורה מייחסת חשיבות למזלות ולכן ממליצה על הנהגה מסוימת.

אבל כשמתבוננים בהיסטוריה של העם היהודי מגלים תופעה מעניינת. אברהם אבינו, היהודי הראשון פונה לקב"ה ואומר לו בכאב: "הן לי לא נתת זרע והנה בן ביתי יורש אותי". אברהם לא יזכה לילדים שירשו אותו. אומרת התורה "ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים" כה יהיה זרעך". מפרש רש"י: "אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן, וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד. אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל" (לך לך יד, ה).

כאן אנו מגלים 'טוויסט' מענין. נכון שיש מזלות והם צופים שלאברהם ושרה לא יהיו להם ילדים, אבל יש מסלול עוקף מזלות: הקב"ה ישנה את שמם, אברהם ולא אברם, שרה ולא שרי, ואז "ישתנה המזל".

ואכן ישנם אלו שנוהגים במקרה של אדם חולה מאוד לשנות את שמו או להוסיף לו עוד שם כדי שעל ידי זה ישתנה מזלו לטובה, וכפי שמובא ברמ"א: "נהגו לברך חולים בבית הכנסת, לקרא

להם שם חדש, כי שנוי השם קורע גזר דינו" (יו"ד של"ה, י).

מידע לא מדויק

הפעם הבאה שאנו פוגשים את המזלות זה בחומש שמות. כולנו זוכרים את הגזירה האיומה של פרעה כשהוא רצה להתפטר מבני ישראל הוא ציווה להשליך אותם ליאור. אבל נשאלת השאלה מדוע להשליך דווקא ליאור? למה לא לתת הוראה להרוג את כל ילדי העברים. כיצד בדיוק לעשות את זה? זהו התפקיד של מחלקת ההוצאה לפועל, וכפי שמיד בתחילת השעבוד פרעה ציווה למיילדות העבריות להמית את התינוקות מיד בלידה אבל הוא לא נתן להם עצות איך לעשות את זה. למה דווקא הוא התעקש על השלכה ליאור? את התשובה לכך אנו מוצאים ברש"י על הפסוק "ויצו פרעה לכל עמו לאמור כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ואומר רש"י: "יום שנולד משה אמרו לו אצטגנינו היום נולד מושיען? ורואים אנו שסופו ללקות במים? והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה" (שמות א, כב).

פה כבר מגלים שיש 'חור' באסטרולוגיה. הם אכן יודעים דברים אבל לא בדיוק. הם ידעו שהוא ילקה במים וזה היה נכון, אך הדבר קרה 120 שנה מאוחר יותר, כשמשה הכה את הסלע במקום לדבר אליו, אז נגזר עליו שיישאר במדבר וכו'. יש לאסטרולוגים מידע אבל הוא לא מידע מדויק.

וכאן אנו מגיעים לסיפור הבא שקשור ליציאת מצרים. בתחילת פרשת בא כשמשה בא לפרעה והזהיר אותו על המכה השמינית מכת ארבה, פרעה מנסה להתמקח איתו על המחיר. פרעה שואל: "מי ומי ההולכים?" משה עונה: "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", כולם הולכים! על כך אומר פרעה: "ראו כי רעה נגד פניכם", הוא אומר להם לא כדאי לכם ללכת. מסביר רש"י מדוע: "כוכב אחד יש ששמו רעה אמר להם פרעה רואה אני באצטגנינות שלי אותו כוכב עולה לקראתכם במדבר והוא סימן דם והריגה". פרעה אמר למשה: אני רואה דם עליכם במדבר, זה לא יגמר טוב.

ממשיך רש"י ואומר שאכן היה אמת בדבר: "וכשחטאו ישראל בעגל ובקש הקב"ה להרגם. אמר משה בתפילתו, למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם, זו היא שאמר להם ראו כי רעה נגד פניכם". וכפי שאכן קרה בחטא העגל, הקב"ה רצה חלילה וחס לכלות וכו', ואז משה השתמש בדיוק בטענה הזאת. הוא אמר לקב"ה מה יגיד פרעה: "אמרתי לכם שלא תצאו, הנה התחזית שלי התקיימה". ממשיך רש"י ואומר שהקב"ה קיבל את טענת משה: "מיד וינחם ה' על הרעה והפך את הדם לדם מילה". ה' החליט לקחת את הדם שפרעה חזה בכוכבים ולהפוך את זה לדם חיובי.

זה קרה ארבעים שנה מאוחר יותר. במשך כל השנים שהלכו במדבר היחידים שמלו את בניהם היו שבט לוי, וכמו שרש"י אומר בסוף חומש דברים על הפסוק שנאמר על שבט לוי "ובריתך ינצרו" "ברית מילה, שאותם שנולדו במדבר של ישראל לא מלו את בניהם והם היו מולין את בניהם" (ברכה לג, ט). וכפי שנאמר במפורש בתחילת ספר יהושע: "כל העם הילודים במדבר בדרך

בצאתם ממצרים לא מלו" (יהושע ה,ה).

מדוע הם לא מלו את בניהם? אומרת הגמרא שהייתה סכנה למול במדבר. א. כי במדבר לא נשבה רוח צפונית המסוגלת לרפא את התינוק, ב. כי במדבר אף אחד לא ידע כמה זמן הם עומדים לחנות במקום מסוים, שכן הם היו תלויים בענני הכבוד, וכשהענן היה זז כולם היו מקפלים את האוהלים ואורזים את המטלטלים וממשיכים בדרך, ולכן כל רגע היה חשש שיצטרכו להמשיך את הדרך. לצאת לדרך עם תינוק חמש דקות אחרי הברית זוהי סכנה לתינוק.

בכל מקרה, בפועל רובו של הדור שנולד במדבר לא נימולו. רק אחרי פטירתו של משה רבנו הקב"ה התגלה ליהושע ואמר לו שצריך למול את כל העם לפני הכניסה לארץ. ואז, באותו יום שמלו את כל העם שנולד במדבר הקב"ה אמר ליהושע "היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם". מהי חרפת מצרים? ממשך רש"י בפרשת בא ואומר: "שמל יהושע אותם, וזה שנאמר היום גלותי את חרפת מצרים, שהיו אומרים להם דם אנו רואין עליכם במדבר" (בא י,י).

מה שרואים בסיפור הזה הוא, שהחוזים בכוכבים ראו משהו נכון. הם ראו דם על ישראל במדבר, אבל משה בתפילתו לאחר חטא העגל פעל אצל הקב"ה שיהפוך את הדם הרע לדם מילה.

כיצד יהודי ישנה את המזל

אבל עדיין שינויי המזלות בין אצל אברהם אבינו ובין בסיפור של עם ישראל במדבר, קרו או ביוזמתו של הקב"ה או בזכות תפילת משה, אבל מה יעשה יהודי פשוט בימינו שבטעות הלך לאיזה אסטרולוג והוא 'ניבא' לו חדשות רעות, כיצד הוא אמור להתמודד עם זה.

את התשובה לכך אנו מוצאים בסיפור המפורסם על בתו של רבי עקיבא. הגמרא במסכת שבת מספרת על חוזה בכוכבים שחזה לרבי עקיבא שביום החתונה של בתו יכיש אותה נחש והיא תמות. רבי עקיבא לא גילה לבתו את הדברים ואז הגיע יום החתונה. אחרי החתונה לפני שהיא הלכה לישון היא הורידה סיכה מראשה ונעצה אותה בקיר, באותו זמן מבלי לדעת היא פגעה בעינו של הנחש שהי' אמור להרוג אותה, והרגה אותו. בבוקר כשהיא הוציאה את הנחש מהקיר, היא גילתה נחש מת משתרך מהסיכה.

כשהיא סיפרה לאביה על הנס שקרה לה, הוא שאל אותה מה עשית אתמול בלילה? השאלה לא הייתה איך הרגת את הנחש אלא איזה מעשה טוב עשית שבזכותו הצלחת לשנות את מזלך. היא סיפרה לו שבליל החתונה בזמן שכל האורחים היו עסוקים בסעודת החתונה, היא שמעה דפיקה בדלת. עמד שם איש עני שביקש אוכל. היא לקחה את המנה שלה, את מנת האוכל שהעניקו לה לכבוד החתונה שלה, ונתנה אותה לעני. אמר לה רבי עקיבא עשית מצוה והוסיף "צדקה תציל ממות", שבזכות המצווה הזאת היא ניצלה ממות (שבת קנו, ב).

מה שהסיפור הזה מלמד אותנו, שנכון שהורוסקופ יכול להיות אמיתי, אבל על ידי עשיית מצוה

יש ליהודי את הכוח לשנות את גורלו. ועל כך אומרת הגמרא "רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל". אומר על כך רש"י: "דעל ידי תפילה וזכות משתנה מזלו לטובה". "שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגויים מהמה", ומסיימת הגמרא: "הם יחתו ולא ישראל" (קנו, א).

ואכן נפסק להלכה בשולחן ערוך: "אין שואלים בחוזים בכוכבים" (יו"ד קע"ט, א), אסור לעשות החלטות לפי הורוסקופ האם זה יום מתאים לנסיעות וכפי שהרבי אומר בשיחה: "אומות העולם שנתונים תחת הנהגת הטבע, הם צריכים לדאוג מאותות השמים, ולכן "יחתו הגויים מהמה" כי לטבע יש שליטה עליהם, מה שאין כן יהודים בזמן שיש אצלם הוספה בעבודת ה', למעלה ממדידות והגבלות של הטבע שלהם, עושין רצונו של מקום, אז הם למעלה מהטבע, גם "מאותות השמים" ולכן "אין מתיראין מכל אלו" עד שהם בכלל לא מתחשבים באותות השמים לגמרי, כי ההנהגה אתם היא הנהגה ניסית גלוי' שלמעלה מן הטבע" (לקו"ש ט"ו עמ' 12).

היום סיימנו את חומש במדבר. החיים במדבר סימלו יותר מכל שיהודי הוא למעלה מהטבע: ירידת המן, מים מבאר מרים, ענני הכבוד. הכל היה באופן ניסי. כל אותם 40 שנה באו כדי ללמד את היהודי שאין לו מה לפחד משום הורוסקופ, שכן הוא קשור עם הקב"ה וההנהגה איתו היא באופן של למעלה מדרך הטבע, וכשהוא מתגבר על הטבע שלו כדי לעשות מצוה, הקב"ה מכניע את הטבע כדי לעשות את רצונו של היהודי.